

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Vastaanottokoti Kotirinteen ohjaajien näkemyksiä omaohjaajuudesta

Syrjälä, Tarja

2016 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Vastaanottokoti Kotirinteen ohjaajien näkemyksiä omaohjaajuudesta

Syrjälä Tarja
Sosiaalialan koulutus
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2016

Syrjälä Tarja

Vastaanottokoti Kotirinteen ohjaajien näkemyksiä omaohjaajuudesta

Vuosi 2016 Sivumäärä 24

Tässä opinnäytetyössä selvitetään Kotirinteen vastaanottokodin ohjaajien näkemyksiä nuoren kanssa tehtävästä yksilötyöskentelystä eli omaohjaajuudesta. Tietoa kerättiin myös siitä, miten sen hetkinen omaohjaajatyöskentely koettiin, käyttivätkö ohjaajat työvälineitä apuna työskentelyssä ja nostivatko ohjaajat esille kehittämisehdotuksia nuoren kanssa tehtävään yksilötyöskentelyyn.

Opinnäytetyössä on käytetty teemahaastatteluja eli puolistrukturoituja haastatteluja, joiden avulla tietoa on kerätty Kotirinteen vastaanottokodin ohjaajilta. Haastattelut on toteutettu kesällä 2015. Ohjaajia haastatteluihin osallistui kuusi ja vastaava ohjaaja. Opinnäytetyö noudattaa kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen tunnusmerkkejä. Tämän opinnäytetyön tulokset eivät ole yleistettävissä, koska tulokset pätevät vain vastaanottokoti Kotirinteen ohjaajien näkemyksiin, joista tulokset ovat nousseet esille. Opinnäytetyön teoriaosuudessa on nostettu esiin käsitteet omaohjaaja ja omaohjaajamenetelmä eli omaohjaajuus.

Tuloksissa nousi esille, että nuoren kanssa työskentelyssä on ensisijaisen tärkeää luoda hyvä ja luottamuksellinen suhde, varsinkin omaohjattavaan nuoreen. Tämän suhteen luomisessa auttaa, jos ohjaaja pystyy antamaan nuorelle yhteistä aikaa ja olemaan nuoreen kontaktissa jo heti sijoituksen alussa. Tuloksissa nousi esille myös, että ohjaajat käyttivät erilaisia työvälineitä esimerkiksi tunnekortteja ja piirtämistä, apunaan omaohjattavan nuoren kanssa. Ohjaajilla oli myös näkemys, että heidän työtään helpottaisi, jos heillä olisi käytössä kansio yksilötyöskentelyn työvälineistä. Esiin nousi myös tuloksista, että ohjaajat näkivät yhteistyön kehittämisen nuoren verkoston kanssa merkitykselliseksi.

Syrjälä Tarja

Views of the care-workers at a reception home Kotirinne about working with young people

Year

2016

Pages

24

In this thesis the views of the care-workers in a reception home Kotirinne are assessed and described, in particular their individual work which is done with young persons at the home. Information was also gathered relating to a personal care-giving work method as to how the experience felt and also did the use of equipment help with the work and could there be some development proposals from the care-workers as to the individual working which is done with young persons.

In the thesis semi-structured theme interviews of the home's care-workers took place in order to obtain relevant empirical information. The interviews took place in the summer of 2015. Six care-workers and the supervising care-worker participated in the interviews. The thesis followed the characteristics of a qualitative study. The results of this thesis can be useful and provide a general picture for child welfare in such reception centres. In the theoretical part of the dissertation the concepts concerning a personal counsellor, the personal care-giving work method and reception homes for child welfare were considered.

Results of the interviews found among other things, that when working with young people it is a priority that a good and confidential relationship is established especially when concerning young personal social counsellors. One particular thing that helps in the creation of this relationship is if the care-worker is able to give the time which is needed for the young person and is able to be in contact with that young person immediately and initially at the beginning when the person arrives at the reception home. Also results of the interviews found among other things, that the care-workers use different sorts of equipment help with the work. The care-workers had a vision that their work would be facilitated if they would use the folder individuals working tools. The point was also that the care-workers saw the development of co-operation with a network of young people meaningful.

Personal social counsellor, personal care-giving work method, reception home for child welfare

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Omaohjaajuuden taustoja.....	6
	2.1 Omaohjaajan tehtävät	7
	2.2 Omaohjaaja ja vuorovaikutus.....	7
	2.2.2 Omaohjaajasuhde	9
3	Omaohjaajamenetelmä	9
4	Vastaanottokoti lastensuojelussa	10
	4.1 Vastaanottokotien toiminnan ominaispiirteitä.....	11
5	Lapsi vai nuori	11
6	Vastaanottokoti Kotirinne	12
7	Tutkimuksen toteutus	12
8	Aineiston analyysi.....	14
9	Tulokset.....	14
	9.1 Ohjaajien näkemyksiä omaohjaajuuden nykytilasta.....	14
	9.1.1 Ajankäyttö nuoren kanssa työskentelyssä.....	14
	9.1.2 Ajankäyttö työskentelyn suunnitellussa	15
	9.1.3 Ajan merkitys omaohjaaja suhteen luomisessa	15
	9.2 Sosiaalityöntekijän asettamat tavoitteet nuoren sijoituksessa	16
	9.3 Ohjaajien näkemyksiä työvälineiden tarpeellisuudesta omaohjatavuudessa..	16
	9.3.1 Kotirinteen ohjaajien käyttämiä työvälineitä yksilötyöskentelyssä nuoren kanssa	16
	9.4 Tulevaisuuden kehittämissuhteita omaohjaajatyöskentelyyn	17
	9.4.1 Kehittämissuhteita ajankäyttöön	17
	9.4.2 Kehittämissuhteita työvälineeksi nuoren kanssa työskentelyyn	18
10	Pohdintaa.....	19
11	Lopuksi.....	20
	Lähteet	22
	Liitteet.....	24

1 Johdanto

Aiheeni opinnäytetyölle syntyi lastensuojelun vastaanottokoti Kotirinteen tarpeesta tiedostaa nuoren kanssa tehtävän yksilötyöskentelyn eli omaohjaajuuden senhetkinen tila. Kotirinteen vastaanottokodin ohjaajilla on tarve kehittää ja tarkastella omaa työskentelyään. Kotirinteen vastaanottokoti on Hyvinkään kaupungin oma lastensuojeluyksikkö, joka on toiminut noin neljä vuotta. Paljon hyviä toimintamalleja on käytössä, esimerkiksi perhetyönmalli, mutta osa toimintatavoista etsii muotoaan.

Opinnäytetyössäni olen selvittänyt teemahaastattelujen eli puolistrukturoitujen haastattelujen avulla Kotirinteen vastaanottokodin ohjaajien näkemyksiä ja kokemuksia nuoren kanssa yksilötyöskentelyn eli omaohjaajuuden senhetkisestä tilasta ja sen toimivuudesta. Haastatteluihin osallistui kuusi ohjaajaa ja Kotirinteen vastaava ohjaaja. Kotirinteen vastaanottokoti halusi myös tietoa siitä, että käyttävätkö ohjaajat omaohjattavan nuoren kanssa työskennellessään apuna erilaisia työvälineitä ja olisiko ohjaajilla kehitysideoita omaohjaaja työskentelyyn.

Opinnäytetyöni tarkoitus on myös vahvistaa ja kehittää omia ammatillisia valmiuksiani työskennellä lastensuojelun parissa. Oppikirjoista saa hyvän teoreettisen pohjan ammatilliseen työskentelyyn, mutta on olennaista oppia sitomaan teoria käytännön työhön. Kotirinteen vastaanottokodin ohjaajien haastatteluista sain arvokasta tietoa ammattilaisilta, miten asiat käytännössä toteutuvat. Nuoren kohtaaminen on mielestäni erittäin tärkeä osa lastensuojelun peruserätyöskentelyä. Vastaanottokodissa tehtävässä arviointi- ja kriisityössä korostuvat sosiaalialan eettisyys. Nuoren etua ei voida arvioida tai sen puolesta puhua, jos nuori ei tule aidosti kohdatuksi. Tässä omaohjaajat ovat avainasemassa.

2 Omaohjaajuuden taustoja

1950-luvulla lastenkotien toimintaan ja lapsiin alettiin kiinnittää enemmän huomiota, kun Amerikasta rantautui casework-menetelmä Suomen sosiaalihuoltoon. Casework:ssa eli henkilökohtaisessa huollon menetelmässä korostettiin terapeuttisten ihmissuhteiden tärkeyttä. Menetelmä perustui asiakkaan osallisuuteen ja omatoimisuuteen prosessin aikana. Samanaikaisesti ymmärrettiin asiakkaan huollontarve sosiaalisesti ja yksilöllisesti. (Toikka 2005, 173.)

Siljamäen (2015, 22-24) mukaan lastenkotien keskeinen kasvatusmetodi, ennen 1950-lukua, oli estää lapsia kiintymästä hoitajiinsa. Kiintymisen katsottiin luovan riippuvuutta ja vaikeut-tavan lasten itsenäistymistä. Läheisyyttä lasten kanssa työskennellessä pidettiin epäammattimaisena. Vasta 1960-luvulla brittiläisen psykiatrin ja psykoanalyytikon John Bowlbyn kehittämän kiintymyssuhdeteorian myötä alettiin ymmärtää varhaisten kiintymyssuhteiden tärkeys

(Kiitntymissuhdeteoria-Terveyskirjasto 2016). Vuonna 1983 voimaan tullut uusi lastensuojelulaki heijasteli ihmisten uutta ajattelua lastenkasvatuksesta, mutta jo ennen lakia 1980-luvun lastensuojelussa lasten kohtelussa tapahtui suuri muutos. Laitoksissa asuvat lapset saivat muun muassa omahoitajan tai omaohjaajan ja omaohjaajamenetelmä yleistyi (Lastensuojelulaki 5.8.1983/683).

2.1 Omaohjaajan tehtävät

Omaohjaaja on lapsen tai nuoren edun asianajajana, jonka vastuulla on lapsen tai nuoren yksilöllisten tarpeiden huomioiminen ja esille tuominen. Omaohjaajan perustehtävä on sitoutua lapsen tai nuoren suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen hoitoon ja kasvatukseen. Omaohjaaja toimii myös sosiaalityöntekijän yhteyshenkilönä, perehtyy huolella lapsen tai nuoren taustoihin ja tilanteeseen sekä muodostaa kokonaisvaltaisen käsityksen lapsen tai nuoren tilanteesta. Tehtävinä ovat lapsen tai nuoren äänen esille tuominen, asiantuntijuus, luottamuksellisen suhteen luominen, rajojen asettaminen sekä toimiminen lapsen tai nuoren vahvana tukena ja opastajana arjessa. Omaohjaaja huolehtii yhteydenpidosta lapsen tai nuoren perheeseen, läheisverkostoon sekä muihin mahdollisiin yhteistyötahoihin. Tehtäviin kuuluu myös lapsen tai nuoren tukeminen koulunkäyntiasioissa. Omaohjaajan tehtävänä on perhetyön toteuttaminen ja työyhteisön pitäminen ajan tasalla nuoren tilanteesta. Omaohjaajajärjestelmällä voidaan helpottaa lapsen tai nuoren asettumista lastensuojelun sijaishuollon yksikköön samalla, kun nimetty omaohjaaja tuo lapselle tai nuorelle tunteen siitä, että joku työntekijä on juuri häntä varten ja tukena asioiden selvittelyssä. Varsinkin pitkäkestoisissa sijoituksissa omaohjaajan rooli korostuu lapsen tai nuoren elämässä yhtenä turvallisena aikuisena. (Lastensuojelun työmenetelmiä 2015, 45-46.)

Omaohjaajasta voidaan käyttää montaa eri nimitystä, kuten oma-aikuinen, omahoitaja ja omaohjaaja. Eri nimitykset johtuvat omahoitajajärjestelmien laitoskohtaisista eroista. Nämä laitoskohtaiset erot voivat näkyä muun muassa yksiköiden tavoitteissa, keinossa ja järjestyksessä (Kyrönseppä, Rautiainen & Airio, 1990, 7-8).

Opinnäytetyössäni puhun omaohjaajista ja omaohjattavuudesta, sillä olen tehnyt tämän työn koskien lastensuojelun vastaanottokoti Kotirinnettä ja siellä käytetään omaohjaaja-nimitystä. Vastaanottokoti Kotirinteen henkilökunta koostuu muun muassa ohjaajista ja vastaavasta ohjaajasta. Heidän työnsä ei niinkään ole hoitaa nuoren fyysisiä ja psyykkisiä sairauksia, jotka kuuluvat terveydenhuollon piiriin, vaan he pikemminkin ohjaavat nuorta esimerkiksi arkirutiineissa sijoituksen aikana.

2.2 Omaohjaaja ja vuorovaikutus

Kun lapsi tai nuori tulee sijoitukseen, tuo hän mukanaan myös koko perheen. Lastensuojelulaissa (13.4.2007/417, 3§ -4§) korostetaan yhtäläillä perheelle annettavaa tukea, kuin pelkääseen tuen kohdentamista lapseen tai nuoreen. Omaohjaaja toimii yhdyshenkilönä lapsen tai nuoren, perheen ja sijoituspaikan välillä. Näin hyvät vuorovaikutustaidot korostuvat omaohjaajan työskentelyssä. Kaikki kommunikaatioiden ja suhteiden luomisen taidot voidaan käsitellä vuorovaikutusosaamisena (Mönkkönen 2007, 28). Omaohjaajan rooli heti sijoituksen alussa on merkittävä. Olisikin hyvä, että lapsen tai nuoren tuleva omaohjaaja voisi olla läsnä jo tutustumiskäynnillä sijoituspaikkaan. Omaohjaajan tulee saavuttaa lapsen tai nuoren ja vanhempien luottamus, jotta heidän väliselle työskentelylle olisi mahdollisimman hyvät lähtökohdat. Tämä tarkoittaa, että sijoituksen alussa heille on varattava tarpeeksi aikaa luottamussuhteen rakentamiselle. Aika on suhteellinen käsitys ja ihmiset kokevat sen eritavalla, mutta riittävän ajan käyttämisen tässä kontekstissa määrittelee aina asiakas. (Mönkkönen 2007, 84.)

Hyväksyvän vuorovaikutuksen ja omaohjaajan asiantuntijuuden on todettu lisäävän luottamuksen tunnetta sijoitukseen tulleen lapsen tai nuoren, heidän vanhempien ja omaohjaajan välillä. Asiantuntijuudella omaohjaaja välittää tunnetta siitä, että on perehtynyt ja perillä juuri tämän perheen asioista ja on valmis työskentelemään heidän kanssaan mahdollista muutosta kohdin. Omaohjaajan ei tulisi käyttää sellaista ammattikieltä, joka ei aukea asiakkaille vaan saattaa pahimmassa tapauksessa erkanuttaa heidät vuorovaikutuksesta. Vuorovaikutus asiakkaiden ja omaohjaajan välillä muodostuu parhaimmillaan dialogiseksi. (Raatikainen 2015, 79, 107-108.)

2.2.1 Dialogi

Dialogi on ihmisten välistä tasa-arvoista, toista kunnioittavaa ja vastavuoroista vuorovaikutusta. Asetelma ei ole autoritäärinen vaan tasavertainen. Kun omaohjaaja on aidosti kiinnostunut nuoren ja perheen auttamisesta, pystyy hän käymään avointa, aitoa ja vuorovaikutteista, dialogista keskustelua sekä lapsen tai nuoren että vanhempien kanssa. Näin syntyy mahdollisuuksia voimauttavalle yhteistyölle ja sen antamille eväille niin vaativissa asiakastilanteissa kuin arkielämän kohtaamisissa. (Aito vuorovaikutus nuoren kanssa avaa lukkoja 2015.)

Dialoginen keskustelu asiakkaiden kanssa vaatii ohjaajalta ammatillista asennerohkeutta asetautua asiakkaan kanssa samalle tietämättömyyden ja hämmästelyn alueelle ja sieltä yhdessä löytää uusia oivalluksia ja ratkaisuja asioille. Dialogissa empaattinen läsnäolo ja tilan antaminen ovat yhtä tärkeitä ja oleellisia asioita kuin aktiivinen kuuntelu. Vaativaksi dialogisen vuorovaikutuksen tekee asiakkaiden ja tilanteiden vaihtelevuus. Usein selvitettävät asiat perheen ja nuoren kanssa ovat kipeitä, vaikeita ja haastavia. Näissä tilanteissa, varsinkin alkutapaamisissa, asiakkaat eivät itse välttämättä osallistu keskusteluun tai voivat kohdistaa ohjaajaan

uhmaan ja vihaa. Tällaisille tilanteille ei ole olemassa yksiselitteistä ratkaisua. Ohjaajan rauhallinen asennoituminen ja ymmärrys asiakasta kohtaan, voi auttaa löytämään edes pienen osan siitä viestistä, minkä asiakas yrittää saada kuulluksi. (Mönkkönen 2007, 28-29.)

2.2.2 Omaohjaajasuhde

Omaohjaajasuhde on lapsen tai nuoren tarpeet huomioiva terapeuttilinen ihmissuhde lastensuojelulaitoksessa. Saavutettuaan hyvän ja luottamuksellisen suhteen lapseen tai nuoreen omaohjaajan tulisi varautua ottamaan vastaan myös negatiivisia tunteen purkauksia lapselta tai nuorelta. Yhtenä hetkenä omaohjaaja voi lapsen tai nuoren mielestä olla aivan huippu ja toisena hetkenä maailman inhottavin ihminen. Tämä on kuormittavaa ja raskasta ohjaajalle. Kyseessä on transferenssi-ilmiö, jossa henkilö siirtää aiemmista ihmissuhteista peräisin olevia tunteita uuteen ihmissuhteeseen. Koeteltuaan tarpeeksi omaohjaajan kärsivällisyyttä ja todettuaan sen riittäväksi, uskaltaa lapsi tai nuori näin muodostaa turvallisen suhteen ohjaajaan. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 241-243.)

3 Omaohjaajamenetelmä

Lastensuojelun laitoshuollossa omaohjaajamenetelmää pidetään yksilöllisenä hoito- ja kasvatusten menetelmänä. Omaohjaajamenetelmällä tarkoitetaan nimetyn ohjaajan sitoutumista lapsen tai nuoren suunnitelmalliseen ja pitkäjänteiseen hoitamiseen ja kasvattamiseen lastensuojelulaitoksessa. Omaohjaajamenetelmä eli omaohjaajuus onkin käytössä nykyään lähes jokaisessa lastensuojelulaitoksessa ja myös lastensuojelun vastaanottokodeissa omaohjaajamenetelmällä on keskeinen rooli lapsen tai nuoren kanssa työskentelyssä. (Kyrönseppä, Rautiainen & Airio 1990, 7-8).

Omaohjaajamenetelmää toteutetaan yleensä parityöskentelynä, jolloin kahdella ohjaajalla on pääasiallinen vastuu lapsen tai nuoren asioista. Lapsi tai nuori ei itse valitse omaohjaajiaan vaan sijoituspaikka. Omaohjaajien ollessa poissa, vastaa nuoren asioista kulloinkin työvuorossa oleva ohjaaja (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015, 241).

Omaohjaajamenetelmän sisällä ohjaaja voi käyttää erilaisia työvälineitä työskennellessään omaohjattavan kanssa. Esimerkiksi erilaiset kortit, listat, lomakkeet tai tehtävät ovat yksittäisiä työvälineitä, kun taas työmenetelmät lastensuojelussa ovat kokonaisvaltaisia työtapoja, joiden taustalla on useimmiten tutkimus- ja kehitystyötä. Kotirinteen vastaanottokodissa on muun muassa käytössä EuroADAD- haastattelulomake. EuroADAD (Adolescent Assessment Dialogue) on strukturoitu haastattelulomake nuoruusikäisten (12-24 vuotta) psyko-

sosiaalisten, mielenterveys- ja päihdeongelmien seulomiseen (Lepistö, von der Pahlen & Marttunen 2007). Lomake täytetään yhdessä nuoren kanssa hänen sijoitukseen tulon alkuviikkoina ja tarvittaessa täsmennetään sijoituksen aikana.

4 Vastaanottokoti lastensuojelussa

Lastensuojelulaissa (13.4.2007/417) ei ole erikseen mainintaa vastaanottokoteja koskevista säädöksistä, mutta yleisesti ne rinnastetaan lastensuojelulaitoksiin. Lastensuojelulaitoksia, joissa voidaan järjestää lapsen sijaishuoltoa ja laitoshuoltoa, koskevat lastensuojelulaissa määrätyt lain pykälissä 57§-74§ laitoshuollosta. Nämä säädökset määrittelevät siis myös vastaanottokotien toiminnan. Lastensuojelulaitoksia ylläpitävät lähinnä valtio, kunnat tai yksityiset yhteisöt. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 57 § - 74 §.)

Vastaanottokodilla tarkoitetaan pääasiassa sellaista lastensuojelunlaitosta, jonka tehtävänä on selvittää ja arvioida lastensuojelun tarpeessa olevan lapsen tai nuoren sekä hänen perheensä elämäntilannetta. Sijoitukset ovat lyhytaikaisia ja kestävät maksimissaan vastaanottokodeissa korkeintaan puoli vuotta. Sijoitukset voivat olla kestoaltaan myös aina muutamasta vuorokaudesta muutama kuukauteen. Sijoituksen aikana tehdään lapsen tai nuoren edun mukainen ja perhettä tukeva arvio ja ehdotus lapsen tai nuoren hoito- ja kasvatussuunnitelmasta sekä perheen kuntoutussuunnitelma. Vastaanottokoti vastaa sijoituksen aikana lapsen tai nuoren kasvun ja kehityksen tukemisesta sekä huolehtii tarvittaessa erityishoidon ja kuntoutuksen järjestämisestä ja toteuttamisesta. (Saastamoinen 2010, 90.)

Vastaanottokodin henkilökunta työskentelee yhdessä, lapsen tai nuoren, vanhempien, perheen verkostojen ja viranomaisverkoston kanssa. Selvityksen ja arvioinnin kohteena ovat myös vanhempien hoito- ja kasvatustaito sekä vanhempien edellytykset ja voimavarat turvata lapsen tai nuoren edun mukainen huolenpito. Sijoituksen aikana käydään vanhempien kanssa keskustelua siitä, miten perheen ongelmat vaikuttavat lapseen tai nuoreen ja hänen kehitykseensä. Useissa vastaanottokodeissa tehdään perhetyötä sijoituksessa olevien nuorten tai lasten perheiden kanssa. (Lastensuojelun käsikirja 2015.)

Vastaanottokodin keskeisenä tavoitteena on auttaa perheitä löytämään vaihtoehtoja ratkaista lapsen tai nuoren hoitoon ja kasvatukseen liittyvät pulmat. Vastaanottokodissa olon aikana tehdään ratkaisu siitä, palaako lapsi kotiin vai sijoitetaanko hänet lyhyt- tai pitkäaikaisesti kodin ulkopuolelle. Tavoitteena pääsääntöisesti on nuoren tai lapsen paluu kotiin, mutta jos päädytään kodin ulkopuoliseen sijoitukseen, niin lapselle tai nuorelle etsitään hänen tarpeisiinsa vastaava sijaishuoltopaikka joko lastensuojelulaitoksessa, perhekodissa tai muualla. Silloin valmistellaan suunnitelmallinen lapsen tai nuoren tarpeiden mukainen sijoitus mahdollisimman hyvässä yhteistyössä perheen kanssa. (Lastensuojelun käsikirja 2015.)

4.1 Vastaanottokotien toiminnan ominaispiirteitä

Vastaanottokotien perustehtävänä on tehdä selvitys ja arvio siitä, missä lapsen tai nuorenturvallisen ja tarpeiden mukaisen hoidon ja huolenpidon tulee tapahtua, kun lapsi tai nuori on lastensuojelun tarpeesta sijoitettuna. Lapsen tai nuoren yksilölliset tarpeet ovat aina selvityksen ja arvioinnin lähtökohtana. Tällaisia selvitystä vaativia asioita voivat olla esimerkiksi, onko tämän lapsen tai nuoren kohdalla hänen kasvunsa ja kehityksensä vaarantunut jostain syystä, pystyvätkö vanhemmat ottamaan vastuun nuoresta tai lapsesta ja antamaan hänelle turvallisen kasvuympäristön tai saako lapsi tai nuori riittävän hyvää huolenpitoa ja ovatko vanhemmat halukkaita ottamaan apua vastaan. Lapsen tai nuoren kokonaisvaltainen hyvinvointi, johon kuuluvat fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen kehitys, on yksi arvioinnin kohde. Muita kohteita ovat esimerkiksi hänen käyttäytymisensä havainnointi vuorovaikutustilanteissa vanhempiensa tai muiden lasten ja nuorten seurassa. Sijoituksen aikana selvitettävistä ja arvioitavista asioista antaa sosiaalityöntekijä vastaanottokodille tavoitteet. Nämä tavoitteet määrittelevät jokaisen lapsen tai nuoren yksilölliset tarpeet työskentelylle. Työskentelyssä mukana ovat myös vanhemmat, perheen verkostoja ja viranomaisverkosto. (Lastensuojelun käsikirja 2015.)

Toisena keskeisenä vastaanottokodin tehtävänä on sijoituksen aikana tehdä lapsen tai nuoren ja hänen läheistensä kanssa mahdollisesti tarvittavaa kriisityötä, koska sijoitus on aina traumaattinen kokemus sekä lapselle tai nuorelle että vanhemmille. Vastaanottokodeissa tehdään perhetyötä, jossa vanhempia tuetaan oman tilanteensa selvittelyssä ja vanhemmuudessa. Perhetyö sisältää muun muassa vanhemmuuden tukemista arjessa, siinä kannustetaan ja autetaan vanhempia pitämään nuoreen tai lapseen yhteyttä sijoituksen aikana. Vanhempia tuetaan heidän omissa kriiseissään hakemaan apua tarvittaessa, esimerkiksi mielenterveys- ja päihdepalveluiden piiristä. Vastaanottokodissa, kuten muissakin lastensuojelun sijaishuolto- paikoissa, lasten ja nuorten perushoito on olennainen osa arkirutiineja. Arki pyritään luomaan normaalin arjen rutiinien mukaiseksi, jolloin päivärytmi ja muu arkielämä muokkaantuvat säännöllisiksi. (Lastensuojelun käsikirja 2015.)

5 Lapsi vai nuori

Suomen lastensuojelulain pykälä kuusi määrittelee alle 18-vuotiaat lapsiksi ja kaikki 18-20-vuotiaat nuoriksi (Lastensuojelulaki 12.2.2010/88). Kuitenkin ihmisen ikävuosiin 12-22 ajoittuu nuoruusikä, joka on vähittäistä psykologista sopeutumista sisäisiin ja ulkoisiin muutoksiin. Myös fysiologisia ja hormonaalisia muutoksia tapahtuu paljon samanaikaisesti ihmiskehossa. Koska jokainen nuori kehittyy eri tahdissa, on vaikea määritellä tarkalleen nuoruutta tiettyyn ikään kuuluvaksi. Voidaan ajatella, että varhaisnuoruus alkaa biologisista muutoksista noin 11-

14- vuotiailla. Keskinuoruus sijoittuu noin 15-18 ikävuosien väliin. Myöhäisnuoruudessa noin 19-25 vuosien aikana yksilölliset erot nuorten kehittämisessä ovat erityisen suuret. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen, Vilen & Söderström 2003, 14.)

Tästä eteenpäin puhun vain nuorista, koska opinnäytetyöni sijoittuu Kotirinteen vastaanottokotiin, jonka asiakkaat ovat 12-17-vuotiaat nuoret ja heidän perheensä. Tein myös pienimuotoisen kyselyn nuorten parissa siitä, miksi he haluavat itseään kutsuttavan, lapseksi, teiniksi vai nuoreksi. Kaikki vastaajat, joita oli seitsemän, halusivat itseään kutsuttavan nuoreksi. He kokivat, etteivät olleet enää lapsia ja nimitys teini on nolo.

6 Vastaanottokoti Kotirinne

Kotirinteen vastaanottokoti on lastensuojelun tukea tarvitsevien 12-17-vuotiaiden hyvinkääläisten nuorten vastaanotto- ja arviointiyksikkö. Vastaanottokoti tarjoaa sijoituspaikan seitsemälle nuorelle. Lisäksi lastensuojelulain pykälä 16 antaa mahdollisuuden majoittaa tilapäisesti hyvinkääläisiä nuoria tarpeen vaatiessa (Lastensuojelulaki 12.2.2010/88). Nuoret saapuvat Kotirinteeseen aina sosiaalityöntekijän päätöksen kautta. Virka-aikana Kotirinteen vastaanottokodin osastolla oleva työntekijä ottaa vastaan sijoituspyynnöt. Virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys tekee tarvittaessa nuoren kiireellisen sijoituksen ja saattaa hänet Kotirinteeseen. (Kotirinteen vastaanottokoti 2015.)

Sijoitukset ovat lyhytaikaisia, aina päivästä kahdesta neljään kuukauteen. Kotirinteen vastaanottokodissa nuorten keskimääräinen sijoitusaika vuonna 2015 oli 63 päivää ja heistä kaksi kolmasosa palasi takaisin kotiin (Stenman 2015). Sijoituksen tavoitteena on tukea nuorta ja perhettä, etsiä yhdessä keinoja, joiden avulla nuori voi edelleen asua kotona. Arviointijakson ensisijaisena tavoitteena on nuoren kotiinpaluu. Jos kuitenkin päädytään kodin ulkopuoliseen sijoitukseen, niin nuorelle etsitään hänen tarpeisiinsa vastaavaa sijoituspaikkaa. Tämä tehdään mahdollisimman hyvässä yhteistyössä nuoren ja hänen perheen kanssa. (Kotirinteen vastaanottokoti 2015.)

Kotirinteen moniammatilliseen työryhmään kuuluvat vastaava ohjaaja, kuusi ohjaajaa, yö valvoja, psykiatrinen sairaanhoitaja ja kodinhuollon ohjaaja sekä toimintaterapeutti ja laitoksen esimies. Kotirinteen vastaanottokodin toimintaa ohjaavat arvot ovat avoimuus, turvallisuus, yksilön kunnioitus, vastuullisuus, sekä usko yksilön voimavaroihin ja kehittymiseen. On tärkeää, että kaikki kokevat olonsa turvalliseksi ja tervetulleeksi Kotirinteessä. (Kotirinteen vastaanottokoti 2015.)

7 Tutkimuksen toteutus

Opinnäytetyöni noudattaa kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen tunnusmerkkejä. Laadullisen tutkimuksen avulla on tarkoitus ymmärtää ilmiötä, selvittää ilmiöiden rakennetta ja tekijöitä sekä niiden välistä suhdetta. Laadullisen tutkimuksen tulokset eivät ole yleistettävissä, koska tulokset pätevät vain siihen ilmiöön, josta tulokset ovat nousseet esille. Laadullisesta tutkimuksesta käytetään myös termiä aineistolähtöinen tutkimus, koska se tuottaa selityksen käytännöstä eli empiriasta. (Kananen 2014, 22-26.)

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli kerätä tietoa teemahaastattelujen eli puolistrukturoitujen haastattelujen avulla Kotirinteen vastaanottokodin ohjaajien näkemyksiä ja kokemuksia nuoren kanssa työskentelystä. Tavoitteenani oli selvittää yksilötyöskentelyn eli omaohjajuuden tämän hetkinen tila, sen toimivuus ja se, käyttävätkö he työskentelyssään erilaisia työvälineitä. Lisäksi yhtenä tavoitteenani oli kerätä ohjaajilta kehitysehdotuksia omaohjajatyöskentelylle, jos niitä kertyisi haastattelujen pohjalta. Näiden kolmen teeman pohjalta, omaohjajuuden nykytila, näkemys työvälineiden tarpeellisuudesta ja työskentelyn kehitysehdotuksia, tein haastattelukysymysrunгон (liite 1), jota käytin apunani haastatteluissa. Sain sovittua kaikkien kuuden ohjaajan kanssa haastatteluajat kesällä 2015. Haastattelut toteutin Kotirinteen neuvotteluhuoneessa, joka on paikkana rauhallinen ja siellä ei ole ylimääräisiä häiriötekijöitä. Aluksi kerroin kaikille haastateltaville, että kenenkään henkilöllisyyttä ei voi todentaa haastatteluista tai suorista lainauksista opinnäytetyössäni. Minulla on vaitiolovelvollisuus ja haastateltavan henkilöllisyys ei paljastu valmiista lopputuloksesta. Tämä toi haastetta suorien lainauksien käyttöön, koska työyhteisö on suhteellisen pieni ja toiminut yhdessä jo jonkin aikaan. Ihmiset tuntevat toisensa, kuten myös heidän tyyppilliset puheessaan käyttämät sanonnat ja puhetyylit (Kananen 2014, 72-73).

Haastatteluiden pituudeksi olin kaavailut maksimissaan 30 minuuttia ohjaajaa kohdin ja tässä tavoitteessa pysyin hienosti. Haastattelut kestivät keskimäärin 29,26 minuuttia. Haastateltavien joukkoon lisäsin myös vastaavan ohjaajan, vaikka hänellä ei ole henkilökohtaisesti nimettyä omaohjattavaa. Vastaava ohjaaja on tietoinen jokaisen Kotirinteeseen sijoitetun nuoren prosessista ja pystyy tarvittaessa sijaistamaan nuoren omaohjaajaa. Tästä syystä oli perusteltua ottaa hänet haastateltavien joukkoon mukaan. Yövalvojan, toimintaterapeutin ja psykiatrisen sairaanhoitajan rajasin haastattelujen ulkopuolelle, koska heidän roolinsa vastaanottokodin arjessa poikkeaa ohjaajien rooleista ja heillä ei ole omaohjattavia nuoria.

Nauhoitin haastattelut ja tallensin nauhoitukset kahdelle tietokoneelle ja kahdelle muistitikulle. Halusin varmistua siitä, että nauhoitetut materiaalit säilyvät tallessa siihen asti, kunnes olin saanut ne litteroitua tekstimuotoon. Kuuntelin haastattelut läpi kaksi kertaa. Tekstisivuja kertyi noin kolmekymmentä.

8 Aineiston analyysi

Kerätyn aineiston sisällön analysoinnissa käytän aineistolähtöistä sisällönanalyysiä, joka on vain yksi analyysimuoto laadullisessa tutkimuksessa. Sisällönanalyysista puhutaan, kun tarkoitetaan sanallista tekstin sisällön kuvailua. Kerätty tutkimusaineisto järjestetään tiiviiseen ja selkeään muotoon. Pyrkimyksenä on olla kadottamatta aineiston sisältämää tietoa. Aineiston sisältämä tieto hajotetaan aluksi osiin, käsitellään ja kerätään uudelleen loogiseksi kokonaisuudeksi. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 107-108.)

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan jakaa karkeasti kolmevaiheiseksi prosessiksi. Ensimmäisessä vaiheessa kerätty haastatteluaineisto pelkistetään eli redusoidaan, jolloin aineisto aukikirjoitetaan (Tuomi & Sarajärvi 2013, 108). Aloitin aukikirjoitetusta aineistosta etsimään samankaltaisia pelkistettyjä ilmauksia ja alleviivasin kaikki eri värein teemojen mukaan.

Toisessa vaiheessa tapahtuu aineiston ryhmittely eli klusterointi. Koodasin alkuperäisilmaukset käydään läpi aineiston etsien samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Samaa asiaa tarkoittavat käsitteet ryhmittelin ja yhdistin luokaksi nimeten luokan sen sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Aineisto tiivistyi yksittäisten tekijöiden sisältyessä yleisempiin käsitteisiin. Muodostamalla alaluokkia tiivistetystä aineistosta yhdistin viivoin saman käsitteen alle pelkistettyjä ilmauksia. Näin syntyi alaluokkia, joita yhdistelemällä muodostin yläluokkia. Kolmannessa vaiheessa aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä olisi tarkoitus luoda teoreettisia käsitteitä alkuperäisilmauksista. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 108–113.)

Tutkimuskysymykset

- Mitkä tekijät vaikuttavat ohjaajien mielestä tämän hetken omaohjaaja työskentelyyn?
- Millä tavalla ohjaajat kokevat erilaisten työvälineiden tarpeellisuuden työskentelyssä nuoren kanssa?
- Millaisia kehittämissuhteita ohjaajilta olisi antaa tulevaisuuden omaohjaajuudesta Kotirinteessä?

9 Tulokset

9.1 Ohjaajien näkemyksiä omaohjaajuuden nykytilasta

9.1.1 Ajankäyttö nuoren kanssa työskentelyssä

Haastatteluista nousi esille ohjaajien huoli siitä, että omaohjattavan nuoren kanssa työskentelylle ei tahdo jäädä tarpeeksi aikaa. Yhtä ohjaajaa lukuun ottamatta, ohjaajat listasivat ajankäytön rajallisuuden kuormittavan eniten haastatteluhetkellä heidän työtään.

”...koen, et tällä hetkellä omaohjaaja työskentelyyn jää hirveen vähän aikaa kaikelta muulta.”

”...meillä tulee aina säännöllisesti sellaisia kausia, jolloin on niin kiire, että voi jo fyysisesti pahoin siitä, kuinka huonosti on hoitanut työnsä. Nuorten kanssa työskentely on helposti niitä ensimmäisiä, mitä ei suunnitella sinne kalenteriin ja joista helposti ajan puutteen vuoksi luovutaan, vaikka se nuori on kaiken keskiössä...”

”...nuori on sen arvoinen, että hänelle on löydettävä aikaa, olemme lastensuojelunlaitos...”

9.1.2 Ajankäyttö työskentelyn suunnittelussa

Ajanpuutteen kokemus ohjaajilla nousi esiin myös omaohjaaja työskentelyn suunnittelussa. Jokainen ohjaaja oli sitä mieltä, että nuoren kanssa työskentely vaatii samanlaista suunnitelmallista työskentelyä kuin perhetyö Kotirinteessä.

”... meil on toi perhearviointimalli jo selkäytimessä, niin siihen pitäis saada se nuori mukaan, sen fiiliksi...”

”...perhetapaamisia suunnitellaan, mut sitä omaohjaajuutta kokonaisena prosessina ei niinkään...”

”...tää työ vaatii suunnitelmallisuutta, mut yhtä paljon joustavuutta siin, ettei anna kaiken kosahtaa, jos tulee joku poikkeama aikatauluun...”

9.1.3 Ajan merkitys omaohjaaja suhteen luomisessa

Nuoren kanssa työskentelyssä ohjaajat kertoivat olevan ensisijaisen tärkeää luoda hyvä ja luottamuksellinen suhde, varsinkin omaohjattavaan nuoreen. Tämän suhteen luomisessa auttaa, jos ohjaaja pystyy antamaan nuorelle yhteistä aikaa ja olemaan nuoreen kontaktissa jo heti sijoituksen alussa. Silloin ohjaajat kokevat, että nuori on vastaanottavainen ja vuorovaikutus nuoren kanssa on helpompaa.

”... eli se vuorovaikutus ja se kohtaaminen, kuuleminen ja kuunteleminen on se tärkein juttu, millä lähtee rakentamaan luottamussuhdetta nuoren kanssa ja sen perheen...”

”...olis ite vastaanottamassa sitä omaa nuorta tai olis työvuorossa, kun se tulee tutustumaan, se olis ihanne tilanne, et se nuori näkis heti, et toi on se mun oma...”

9.2 Sosiaalityöntekijän asettamat tavoitteet nuoren sijoituksessa

Ohjaajat kokivat myös, että sosiaalityöntekijän asettamat tavoitteet nuoren sijoituksen aikana ovat heidän työskentelyn perusta. Aikaisemmin tavoitteet saattoivat olla ylimalkaisia, mutta tällä hetkellä ohjaajat totesivat, että tavoitteet ovat jämäköityneet. Kotirinteen vastaava ohjaaja on käynyt keskustelua sosiaalityöntekijöiden kanssa nuoreten tavoitteiden selkeennyttämisestä.

”...mut kyllähän se pitäis meillä ohjenuorana olla, koska meillähän vois olla miljoonia tavoitteita, jos me alettais täällä kaikki aukoo ja ikinä ei päästäis maaliin...”

”...vaikka ne ovatkin aikas ympäröityneitä, mutta luojan kiitos meillä on ne. Ne on kuitenkin koko työskentelyn pohja ja perusta...”

”...ne ehkä oli semmotii enemmän ympäröityneitä ne tavoitteet tai sit niit oli suhteetoman paljon, jos suhteutetaan siihen aikaan mitä nuori sit oikeasti on tässä...mut meidän vastaava on käynyt keskustelua just tässä niiten sosiaalityöntekijöiden kanssa ja se on muuttunut paljon paljon parempaan ja ne on nyt jämäköityneet ne tavoitteet...”

9.3 Ohjaajien näkemyksiä työvälineiden tarpeellisuudesta omaohjatavuudessa

Kaikki ohjaajat olivat yhtä mieltä siitä, että omaohjaaja työskentelyssä tulee ajoittain tarvetta käyttää työvälineitä apuna nuoren kanssa. Työvälineet ovat yksittäisiä työtä auttavia välineitä, kuten kortit, erilaiset listat, lomakkeet tai tehtävät. Kaikki nuoret ovat kuitenkin yksilöitä ja heidän suhtautuminen työskentelyyn erilaisia, jollakin nuorella toimiin yksi toimintatapa ja toisella taas vastaavasti ei.

”...mutta sit on ne jotka ei puhu. Sillo oh hyvä käyttää kortteja, saa jotain juttuu...”

”...niitä on hyvä olla, jotain kättäpidenpää, ku silloin ku on joku sellanen, joka ei lähe avautumaan...”

”...välineistä vielä, on parempi olla luova ja lähteä lapsen tarpeista, kuin tehdä jotain vaan tekemisen ilosta...”

9.3.1 Kotirinteen ohjaajien käyttämiä työvälineitä yksilötyöskentelyssä nuoren kanssa

Ohjaajat listasivat työvälineitä, mitä he käyttävät työskentelyssään. Mainittiin muun muassa erilaiset kortit, piirtäminen, kirjeenvaihto, valokuvaus, YKS-menetelmän osa, verkostokartta,

Tunteiden-talo jne. Yksi työskentelymuoto oli viiden ohjaajan mainitsema automatka omaohjattavan kanssa.

”...niin ainoat hedelmälliset omaohjaaja hetket koin, kun oltiin sen kanssa autossa. Mentiin paikasta A paikkaan B ja koska omaohjaaja tapaamisen tarkoitus oli saada selville hänen omia ajatuksia tietyistä asioista ja se toteutui vain silloin autossa...”

EuroADAD haastattelulomake työvälteenä herätti ristiriitaisia tunteita ohjaajissa. Sen käyttö koettiin raskaaksi aikaa vieväksi, kysymykset ja vastaukset etukäteen määrittelevänä. Lomakkeen sisältämät kysymykset eivät ole aivan ajanmukaisia. Kuitenkin jokainen ohjaaja oli sitä mieltä, että haastattelulomake toimii hyvänä ja kattavana tiedon lähteenä nuoren tilanteesta.

”...EuroADAD on hyvä silloin kun se voidaan tehdä kunnolla. Arvioinnin kannalta hyvä, koska siinä käydään monta elämän osa-aluetta läpi ja koska näkee mistä ei nouse huolta ja mistä nousee...”

”...valitettavasti usein käy niin, ettei ajallisesti pysty käymään koko nippua läpi, eikä välttämättä kaikkien nuorten kohdalla ehditä koko EuroADAD tehdä kokonaan loppuun...”

”...EuroADAD ei oo uusiutunut lomakkeena niin se paperinippu voi tehdä sellasen muurin siihen nuoren ja ohjaajan vuorovaikutuksen välille...”

9.4 Tulevaisuuden kehittämisehdotuksia omaohjaajatyöskentelyyn

Kaikki Kotirinteen ohjaajat, kuten myös vastaava ohjaaja tiedostivat, että nuoren kanssa omaohjaajatyöskentelyyn täytyy kiinnittää entistä enemmän huomiota. Ohjaajilla on erittäin korkea työmoraali ja heistä jokainen haluaa työskennellä aidosti nuorten parhaaksi. Ohjaajat haluavat kehittyä työssään jatkuvasti ja heillä on kiihkeä tarve saada asiat luistamaan työyhteisössään positiiviseen suuntaan. Vaikka heidän työnsä on ajoittain erittäin raskasta ja kuluttavaa, pystyvät he näkemään työssään myös positiiviset asiat, kuten työyhteisön tuen, vastaavan ohjaajan arvostuksen tehdystä työstä, tasapuoliset työvuorolistat, nuorten kanssa koetut onnistumiset ja niin edelleen, tässä vain muutamia esimerkkejä.

9.4.1 Kehittämisehdotuksia ajankäyttöön

Ohjaajat kokivat ajankäytön ongelmallisena omaohjaaja työskentelyssä. Aikaa ei tahdo löytyä nuoren kanssa työskentelyyn tarpeeksi. Tähän kehittämisehdotuksena löytyi muun muassa, että nuoret eivät heti päivällisen jälkeen pääsisi poistumaan Kotirinteestä, vaan puolituntia

olisi oltava sisällä ennen ulkoilua. Tämä aika olisi varattu esimerkiksi nuoren päivittäisten kuulumisien vaihtoon ja omaohjaajatuokioon. Toisena kehittämisideana ajankäytön hallintaan nousi esiin vuorokohtaisesti yhdessä suunniteltu työvuoronkulku vuororaportin aikana. Tämä tarkoittaa, että vuorossa olevat ohjaajat pystyvät sopimaan tasapuolisesti esimerkiksi kuka kirjaa toimistossa ja kuka on osastolla nuorten käytettävissä.

Nuorelle nimetään aina kaksi omaohjaajaa, jotka työskentelevät nuoren ja hänen perheensä kanssa. Tähän omaohjaajien parityöskentelyyn kaivattiin myös kehittämistä. Millä tavalla työskentelyä voisi kehittää, ei osattu kertoa, mutta tarpeen tunnisti neljä kuudesta ohjaajasta.

9.4.2 Kehittämis ehdotuksia työvälineeksi nuoren kanssa työskentelyyn

Selkeät yhdessä sovitut toimintamallit ohjaajat listasivat kehityskohteeksi. Tällainen toimintamalli on esimerkiksi nuoren ” hatkareissu- lomakkeen” käyttäminen. Lomakkeen täyttää nuori, joka on ollut luvatta pois Kotirinteestä. Lomakkeen avulla nuori kertoo oman näkemyksen luvattoman poissaolon syistä, kuten missä hän on ollut, mitä reissulla on tapahtunut ja kenen kanssa nuori on ollut.

Yksilötyöskentelyyn nuoren kanssa ohjaajat ehdottivat kerättäväksi kansioon erilaisia työvälineitä muun muassa tehtäviä, lomakkeita ja ideoita työskentelyyn. Ne olisivat valmiiksi mietityjä erilaisiin tilanteisiin ja aiheisiin sopiviksi. Kansiosta ohjaajat voisivat nopeasti silmäilemällä sisältöä poimia ” kättä pidempää” avuksi yksilötyöskentelyyn nuoren kanssa. Tällaisia aihepiirejä olisivat esimerkiksi nuoren toimiva arki, tukiverkko, päihteet, tunnetaidot ja mielenterveys.

Yhteistyön kehittäminen nuoren verkoston kanssa koettiin olevan erittäin merkityksellistä. Muun muassa yhteistyö nuoren, opettajan ja koulun välillä kaipaa kehittämistä. Myös yhteistyö nuorisotoimen ja erityisnuorisotoimen työntekijöiden kanssa nousi kehittämisen kohteiksi, koska arveltiin heiltä löytyvän toiminnallisia vinkkejä Kotirinteen ohjaajille nuoren kanssa työskentelyyn.

Uutena koulutusehdotuksena löytyi kiinnostusta ART-menetelmä (Aggression Replacement training) koulutukseen. ART-menetelmän ovat kehittäneet yhdysvaltalaiset tohtorit Barry Glickin ja Arnold P. Goldstein 1980-luvulla. Perusteluna oli, että noin 90 prosenttia Kotirinteen vastaanottokotiin sijoitetuista nuorista kärsii epäsosiaalisesta eli liiallisen aggressiivisesta tai vetäytyvästä käyttäytymisestä. Koulutus antaa valmiuden vetää ART-ryhmää. ART-menetelmä on suunniteltu toteuttavaksi ryhmätyöskentelyynä, mutta sen osia voi käyttää myös yksilö työskentelyssä nuoren kanssa. Menetelmä sopii noin 12 ikävuodesta eteenpäin oleville

nuorille aggressioiden hallintaan ja antaa valmiuksia rakentavaan vuorovaikutukseen. (Suomen ART ry 2016.)

10 Pohdintaa

Työyhteisössä tulee aika ajoin hetkiä, jolloin kannattaa pysähtyä miettimään, miten työntekijöiden työaika todellisuudessa jakaantuu. Yhtenä Kotirinteen vastaanottokodin ohjaajien haastattelujen tuloksena oli, että he kokivat ajankäytön rajallisuuden kuormittavan eniten heidän työtään. Ohjaajien mielestä sillä hetkellä heidän työnsä välittömät työtehtävät, kuten omaohjaajatyöskentely nuoren kanssa tai välilliset työtehtävät esimerkiksi raporttien kirjoittaminen, eivät olleet tasapainossa heidän työssään. Hyvän ja luottamuksellisen suhteen luomiseen omaohjattavan nuoren kanssa tarvitaan riittävästi aikaa. Tämä ei ole yksinkertaista, koska ihmisten kyky ja tarve vuorovaikutukseen ovat yksilöllisiä. Ajan tarpeen pitäisikin määrittäytyä nuoren tarpeesta, mutta tämä ei valitettavasti ole aina mahdollista. Vastaanottokodin arki on toisinaan hektistä, koska aikaan liittyviä muuttujia on mahdotonta ennakoida. Tällaisia muuttujia ovat esimerkiksi vastaanottokotiin kiireellisesti sijoitetun nuoren tulo, nuoren hakeminen kesken koulupäivän pois koulusta tai nuoren vienti ensiapuun, kun hänen terveydentila on vaarantunut. Muuttujiin on ohjaajien pakko reagoida nopeasti ja käyttää niitä resursseja mitkä kussakin tapauksessa on mahdollista. Näissä tilanteissa saattaa käydä niin, että nuoren omaohjaaja-aika ei toteudu tai sitä joudutaan siirtämään sopivampaan ajankohtaan.

Haastattelutuloksista nousi esille, että ohjaajat kaipasivat selkeitä yhdessä sovittuja toimintatapoja nuoren kanssa työskentelylle. Jokaista nuorta voi kohdella omalla tavallaan, mutta kaikkien ohjaajien tulee toimia yhteisessä linjassa nuorten kanssa, jotta nuoret eivät voi olettaa, että toisen ohjaajan kanssa voi menetellä toisella tavalla ja toisen ohjaajan kanssa toisella tavalla. Omaohjaajatyöskentelyn suunnittelu työparin kanssa on tässä avainasemassa. Omaohjaajat ovat nuoren tilanteen tiedon siirtäjiä muulle työtiimille, joten heidän tehtävään on olla ajan tasalla omaohjattavan nuoren asioista.

Kokonaisvaltaiseen nuoren tilanteen arviointiin EuroADAD haastattelulomake työvälineenä koettiin kattavana tiedonlähteenä. Kuitenkin ohjaajat kaipasivat lisää työvälineitä helpottamaan työtään esimerkiksi sellaisten nuorten kanssa, joiden on hankala tuottaa tietoa itsestään. Erilaisten työvälineiden käyttö ei saa olla pääasia omaohjaaja työskentelyssä. Työvälineet tulee aina valita tilanteiden ja nuorten mukaan (Työkalupakki 2016).

Koulu vaikuttaa jokaisen nuoren elämään. Kouluvaikeuksista kärsii suurin osa Kotirinteen vastaanottokotiin sijoitetuista nuorista. Onkin tärkeää, että nuorten koulujen kanssa pystyttäisiin tekemään rakentavaa yhteistyötä nuoren asioissa. Tämän yhteistyön vahvistamisen Kotirinteen ohjaajat nimesivät yhtenä tärkeänä kehityskohteena.

Ammatillisuuden tunnusmerkkeinä pidetään oman työn ja työtapojen arvioivaa pohdintaa (Talentia 2013, 5). Kotirinteen ohjaajien ammatillinen eettisyys ilmenee hyvin haastatteluiden tuloksesta, koska he ovat tunnistaneet työssään kehityskohteita kuten esimerkiksi ajankäytön omaohjaajuudessa. Työyhteisönä he ovat tarkastelleet oman työskentelynsä eettisyyttä ja asiakaslähtöisyyttä arvioimalla omaa työtään prosessina, joka on myös sijoitetun nuoren prosessi.

Sosiaalialan etiikka perustuu ihmisoikeuksiin ja yhteiskunnallisen oikeuden periaateisiin. Nämä periaatteet ovat kirjattu kansainvälisiin yleissopimuksiin. Tavoitteina ovat hyvän tekeminen, ihmisten auttaminen, puutteen ja kärsimyksen vähentäminen sekä aikaan saada muutosta ja kehitystä yhteiskunnan hyvinvoinnissa. Ammatillinen eettisyys on kokoajan muutoksen alla, koska sosiaalialan työ on jatkuvasti keskeneräinen. Työpaikan ammatillinen etiikka ei saa olla yhden henkilön vastuulla vaan koko yhteisön tulee olla mukana luomassa sitä. (Talentia 2013, 5-7.)

11 Lopuksi

Kävin esittelemässä opinnäytetyötäni Kotirinteen vastaanottokodissa 17.2.2016 vastaavan ohjaajan pyynnöstä. Läsnä oli neljä ohjaajaa, vastaava ohjaaja ja sosionomiopiskelija Laurea-ammattikorkeakoulusta. Ensin kerroin heille, millaisia tuloksia olin haastatteluista löytänyt, minkä jälkeen yhdessä keskustelimme aiheesta. Heidän mielestään olin löytänyt oikeat asiat, vaikka mitään suurempia yllätyksiä ei noussut esille. Mielestäni tämä johtui pitkälti siitä, että olin aloittanut työstämään opinnäytetyötäni haastatteluiden avulla kesällä 2015 ja nyt aikaa oli kulunut siitä yhdeksän kuukautta. Tänä aikana Kotirinteessä oli ehditty kehittää omaohjaaja työskentelyä niin ajankäytön suhteen kuin käytettävien työvälineiden. Esimerkiksi minä kokosin, tehdessäni opintoihin kuuluvaa kehittämistyön harjoittelua Kotirinteessä, ohjaajille työvälineeksi nuoren kanssa yksilötyöskentelykansion. Aivan hukkaan ei opinnäytetyöni Kotirinteen ohjaajien mielestä ollut mennyt, koska se oli toiminut tiedostetun asian, omaohjaaja työskentelyn kehittämisen ja keskustelun avaajana heidän työyhteisössä.

Itse koin opinnäytetyöstäni suurta tuskaa, koska ymmärsin, etten ollut tarpeeksi huolella perehtynyt muun muassa haastattelukysymysten laadintaa. Sain kyllä haastatteluista paljon aineistoa, mutta en juuri sellaista kuin tiedonsaannin kannalta olisi ollut tarpeellista. Kysymyksetni olivat aivan liian suppeita ja itsestään selvyiksi. Jos olisin käyttänyt enemmän aikaa muotoillakseni kysymykset avoimeksi ja osannut tehdä myös jatkokysymyksiä, olisi koko aineisto ollut enemmän tarjoava (Kananen 2014, 79-819). Tämä iski tajuntaani, kun olin jo haastatellut puolet ohjaajista. Yritin vielä loppuhaastatteluiden aikana korjata virheeni.

Toisen ammatillisen heräämisen koin, kun erästä ohjaajista haastattelin ja hän halusi täsmennyksen kysymykseeni, mitä menetelmiä hän käyttää omaohjatavan nuoren kanssa työskennellessä. Hän kertoi minulle, että omaohjaajuus on menetelmä ja työvälineitä ovat yksittäisiä työtä auttavia välineitä, joita käytetään menetelmän sisällä, kuten esimerkiksi erilaiset kortit, listat ja tehtävät. Tämä auttoi minua suuresti hahmottamaan opinnäytetyöni tarkoitusta.

Haluan lopuksi kiittää koko Kotirinteen henkilökuntaa saamastani tuesta opinnäytetyötä tehdessäni. Erityiskiitokset Petralle, hän jaksoi valaa uskoa minuun, että työ valmistuisi tällä vuosisadalla.

Lainaan vielä erään ohjaajan sanoja, ”...kaikki tiet vievät Roomaan, ei ole olemassa absoluuttista totuutta, vaan on monta tapaa päästä perille ja se on musta se juttu...”

Lähteet

Painetut lähteet

Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R., Vilen, M. & Söderström, W. 2003. Nuoren aika. 2. painos. Helsinki: Sanoma Pro.

Ammattieettinen lautakunta. 2013. Arki, arvot, elämä, etiikka, Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. 6. painos. Helsinki: Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja-sarja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kyrönseppä, U., Rautiainen, J-M. & Airio, T. 1990. Omahoitajamenetelmä. Omahoitaja lapsen kasvun tukijana laitoshoidossa. Hoito ja kasvatustilanne ja sen arviointi Naulakallion vastaanottokodissa. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.

Mönkkönen, K. 2007. Vuorovaikutus. Dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita.

Raatikainen, E. 2015. Lujita luottamusta, Asiakassuhteen rakentaminen sosiaali- ja terveysalalla. Jyväskylä: PS-kustannus.

Saastamoinen, K. 2010. Lapsen asema sijaishuollossa, Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita.

Siljamäki, T. 2015. Vaietut tarinat. Lapsen maailma 1/2015. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto, 22-24.

Sinkkonen, J. & Tervonen-Arnkil, K. (toim.) 2015. Lapsi uusissa oloissa. Tietoa sijaishuollosta ja adoptiosta. Helsinki: Duodecim.

Toikka, T. 2005. Sosiaalityön ideat. Johdatus sosiaalityön historiaan. 2. painos. Tampere: Vastapaino.

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 11. uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Sähköiset lähteet

Aito vuorovaikutus nuoren kanssa avaa lukkoja. 2015. Viitattu 13.12.2015.
<http://mtkl.fi/?s=aito+vuorovaikutus+nuoren+kanssa+avaa+lukkoja>

Kiintymyssuhdeteoria-Terveyskirjasto. 2016. Viitattu 24.4.2016.
<http://www.terveyskirjasto.fi/xmedia/duo/duo94437.pdf>

Kotirinteen vastaanottokoti. 2015. Hyvinkää. Viitattu 13.12.2015.
<http://www.hyvinkaa.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapsiperheiden-palvelut/lastensuojelu/kotirinne/>

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Viitattu 13.12.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Lastensuojelulaki 5.8.1983/683. Viitattu 5.11.2015.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/1983/19830683>

Lastensuojelun työmenetelmiä. 2015. Euroopan unionin Tacis-ohjelma 2005/100-745. Viitattu 1.12.2015. http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/fdfe2b804a1563bc9511f5b546fc4d01/0703_oppaita_nests_menetelmia.pdf?MOD=AJPERES

Työkalupakki. 2016. Socca. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Viitattu 6.4.2016. http://www.socca.fi/kehittaminen/lastensuojelu/tyokalupakki/tietoa_tyokalupakista

Suomen ART ry. 2016. Viitattu 27.3.2016. <http://www.suomenart.com/>

Lastensuojelun käsikirja. 2015. Thl. Viitattu 5.11.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/lastensuojelulaitokset/vastaanottokoti>

Lepistö, J. von der Pahlen, B. & Marttunen, M. 2007. Nuorten päihdeongelmien varhainen tunnistaminen. Viitattu 16.3.2016. <http://demo.seco.tkk.fi/terveysuomi/item/ktl:12381>

Julkaisemattomat lähteet

Stenman, T.2015. Laitoksen esimiehen haastattelu 13.1.2016. Vastaanottokoti Kotirinne. Hyvinkää.

Liitteet

Liite 1 Haastattelu kysymys runko	25
---	----

Liite 1 Haastattelu kysymysten runko

Mitä nyt teet työskennellessäsi nuoren kanssa ja mitä menetelmiä käytä apuna?

Toteutuvatko sosiaalityöntekijän antamat tavoitteet nuoren sijoituksen aikana ja miten ne vaikuttavat työskentelyysi?

Millaisia uusia ideoita sinulta löytyy nuoren kanssa työskentelyyn?